

Пријморске Новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА XIII ◊ БРОЈ 257. ◊ 25. ЈУЛ 1984.

ЦИЈЕНА 10 ДИНАРА

ИЗВОДИ ИЗ ПРЕДЛОГА ЗАКЉУЧАКА ЦК СКЈ

„Нема континуира не кадровске политике у Савезу комуниста ако се не остваре принципи сталне измјењивости и ротације кадрова, ако се не ограничи реизбор, не уведе јавно оцјењивање и верификовање рада партијских функционера и не обезбиједи увођење нових кадрова из материјалне производње и науке и њихово враћање на радна мјеста, систематско подмилађивање кадровских структура и де-професионализације кадрова у вршењу функција у СКЈ...“

*

„Не може се даље толерисати да колективи који због лошег рада имају губитке и даље осиромашују друштво у име социјалистичке солидарности...“

*

„Одлучивање о инвестицијама и другим економским питањима наставља се у уском кругу упркос друштвеној критици. Таквом политичком волунаранизму изражавају се отпори економској стабилизацији и демократизацији друштва, посебно при нципима и систему делегатског одлучивања...“

*

„Савез комуниста неодложно тражи запуштавање политике одговорности носилаца процеса усаглашавања интереса, уколико ко нису спремни да налазе одговарајућа решења на основу заједничких, историјских интереса радничке класе свих наших народа и народности...“

*

„Ничему не води првидна и формализована активност, састанци оптерећени по нављањем познатих опредељења, кампањски рад и сувопарно отаљавање статутарних обавеза...“

Предстоји широка расправа и конкретна акција у организацијама и руководствима Савеза комуниста Југославије

Централни комитет Савеза комуниста Југославије, на 13 сједници, одржаној 12. и 13. јуна 1984. године, расправљао је о актуелним питањима остваривања водеће улоге СКЈ и јачања његовог идејног и акционог јединства. Критички су размотрени властита пракса и стање у друштву, као и слабости у идејно-политичкој, организацији и кадровској способљености Савеза комуниста, а посебно његовог руководства.

Савез комуниста Југославије, у свим етапама револуције, успјешно је остваривао своју авангардну улогу у борби радничке класе и свих радних људи за социјалистички самоуправни развој, независни положај и несврстану политику Социјалистичке Федерativne Републике Југославије у свијету.

У складу с обавезама утврђеним на 13. сједници ЦК СКЈ, Предсједништво ЦК СКЈ је утврдило Предлог закључака ЦК СКЈ, као основу за расправу у организацијама и органима Савеза комуниста и за покретање широке друштвено-политичке акције. У овом броју доносимо

Закључак ЦК СКЈ.

На основу расправе, Централни комитет СКЈ закључује: 1. Полазећи од историјске и уставне одговорности за развој социјалистичке револуције, од јединствених интереса и циљева радничке класе, народа и народности Југославије, Савез комуниста мора одлучним, ефикасним и единственим дјеловањем направити заокрет у свом раду и активности на решавању друштвених проблема.

Изграђивање, јачање и потврђивање идејног и акционог јединства Савеза комуниста Југославије у остваривању Програма СКЈ, досљедном спровођењу Устава и Дугорочног програма економске стабилизације, утврђене политике и ставова СКЈ, основни је фактор успјешног остваривања његове водеће улоге и даљег развоја нашег социјалистичког самоуправног друштва. За грађење и јачање таквог јединства одговоран је сваки члан, орган и организација Савеза комуниста Југославије, а највећу одговорност сноси Централни комитет СКЈ.

Централни комитети СР Република, покрајински комитети СК и Комитет СКЈ у ЈНА, и њихови политичко-извршни органи, сносе не посредну и пуну одговорност за спровођење политичких ставова како пред чланством Савеза комуниста своје републике и покрајине и чланством у организацијама СКЈ у ЈНА тако и пред Савезом комуниста Југославије — његовим конгресом и Централним комитетом СКЈ.

Централни комитет СКЈ оцењује да је неопходно да се, на досадашњим позитивним остварењима и искуствима и на основу критичких оцења стања, покрене цјелокупно чланство Савеза комуниста и мобилишу све стваралачке снаге друштва у борби за што успјешније савлађивање садашњих привредних тешкоћа, одлучније сламање препрека развоју социјалистичких самоуправних

односа и стварање услова за нове продоре у развијену друштвено-економских односа и политичког система социјалистичког самоуправљања, за јачање материјалних производних снага друштва и побољшања услова живота и рада радних људи.

2. Централни комитет СКЈ је одлучио да у вези с питањима која су покренута у анализи, у уводном излагању и у расправи на сједници Централног комитета и на која указују и досадашње дискусије у организацијама и органима Савеза комуниста по крене широку расправу и конкретну акцију у организацијама и руководствима Савеза комуниста.

У расправи на сједници Централног комитета указано је на потребу да садашњи задаци који стоје пред Савезом комуниста и свим организованим субјективним снагама друштва, а који произилазе из сложене ситуације у друштву, траже да Савез комуниста критички сагледа властиту праксу, идејно-политичку, организациону акцију и кадровску способљеност организација и органа Савеза комуниста за остваривање своје водеће идејно-политичке улоге у садашњој етапи и условима развоја социјалистичког самоуправљања.

3. Централни комитет СКЈ задужује комисију формирану уз за припрему закључака са 13. сједнице ЦК СКЈ да, на основу материјала за ову сједницу и расправе вођене на сједници, припреми предлог закључака које ће Предсједништво ЦК СКЈ утврдити и упутити свим органима и организацијама Савеза комуниста. Централни комитет СКЈ је закључио да основа за ту расправу буде анализа остваривања водеће улоге Савеза комуниста у друштву и јачање његовог идејног и акционог јединства, расправа вођена на овој сједници и предлога закључака.

4. Централни комитет СКЈ позива чланство, организа-

ције и руководства Савеза комуниста да у тој расправи критички преиспитају и оценије укупан друштвени као и свој однос према задацима који произилазе из ставова Дванаестог конгреса СКЈ, Дугорочног програма економске стабилизације и докумената који је ЦК СКЈ донио у вези с његовим спровођењем. С тим у вези, комунисти су дужни да траже и налазе конкретна решења проблема у властитој средини и у друштву у циљини и да за њихово решавање мобилишу, организују и усмјеравају самоуправну и друштвено-политичку активност радничке класе и најширих мајдана радних људи. У тој активности комунисти су обавезни да у властитој пракси отклањају појаве инертног, некреативног и неодговорног понашања, да појачају идејно-политичку борбу против антисоцијалистичких и антисамоуправних концепција и слага, да се залажу за афирмацију и остваривање ставова Савеза комуниста и нашеје самоуправног социјалистичког друштва. Комунисти су дужни да ту своју активност остварију и да дјелују у Социјалистичком савезу и другим друштвено-политичким и друштвеним организацијама у цјелокупној структуре политичког система социјалистичког самоуправљања, а посебно у делегатском скupштинском систему у коме треба да се на демократски начин и благовремено доносе одлуке за спровођење политичке стабилизације.

5. У организовању, подстичању и праћењу ових активности и партијске дебавите треба да се ангажују сви органи и институције Савеза комуниста. Органи Савеза комуниста, с тим у вези, треба да утврде своје конкретне обавезе. У тој активности неопходно је да органи и организације Савеза комуниста Југославије у решавању заједничких проблема развију и јачају међусобну сарадњу и одговорност.

Централни комитет СКЈ задужује Предсједништво ЦК СКЈ да организује, координира и прати цјелокупни ток расправе и друштвену акцију. То треба да подстиче праксу која ће допринијети и успјешним припремама комуниста Југославије за Тринаести конгрес.

6. Централни комитет СКЈ ће до краја године сумирати резултате укупне расправе и друштвене акције која је вођена у организацијама и руководствима Савеза комуниста и, на основу ставова, мишљења и предлога из расправе, усвојити закључаке.

Осврт ШИРОКЕ РУКЕ

На сједници Предсједништва Општинског комитета Савеза комуниста речено је да ће се неке угостиљске организације, због презадужености, на крају ове године наћи у незавидној финансиској ситуацији. Стога су, наглашено је, одговорни свјесни, али њихова понашања одударају од договора и заузетих ставова и понашања у вези с дугорочним програмом економске стабилизације.

— Многи се понашају галантно када су у питању повећања личних доходака и друге исплате, опаска је коју је у дискусији изрекао предсједник Скупштине општине Душан Лижешевић.

Поред повећања личних доходака, и знају се пукотине у прописима о исплатама на име регреса, годишњих одмора, зимице и слично. Наравно, све се то ради „легално“, понајчешће под благословом Синдиката.

Или — други пример. Шефови кухиња, сала, тераса и друго руководно особље у Бечићима и у Словенској плажи у старту имају веће ли чне дохотке десет, петнаест, па и двадесет хиљада динара од колега истог ранга у ООУР „Авале“. С друге стране, и један, и други, и трећи објект изграђени су највећим дијелом из кредита. Питање се с правом поставља — како и зашто?

Јер: и једним, и другима, и трећима обавезе по кредитима „висе“ над главама као Дамоклов мач. Уместо економске, како изгледа, преовладала је логика: узми све што ти сезона пружа, а не она — једино исправна и могућа — заради, па подијели!

Д. Новаковић

ЛИКОВИ ПАЛИХ БОРАЦА

МНОГЕ ДЕСЕТИНЕ СИНОВА И КЋЕРИ нашег краја бориле су се игинуле широм домовине: од Будве и Бара до Баната и Барање, од Македоније до Словеније, па и Италије. Сви су они — од веома младих до старијих по годицама, скојевци, комунисти и они који то нису били — избрали најтежи али и најчаснији пут, пут борбе и страдања, па и смрти. Али, они су најмање о смрти мислили, а највише о циљевима за које се боре и који морају бити остварени без обзира на тешкоће, страдања и жртве.

Гинули су за исте циљеве — слободу и социјализам: отац са синовима, мајка и син, отац и кћерка, браћа, сестре, муж и жена, стриц и синовци — вјерни једно другом у животу, борби и смрти. Свима нама, живима, они су примјер како се живи, бори и гине за отаџбину, слободу, борљи и срећнији живот. У такве пријмјере спадају и кћери Андрије Миковића, добровољца у првом свјетском рату: Даница и Дарinka.

У очевом дому, у братству и селу, од малена су пажљиво слушале о обавезама и дужностима: шта је исправно и часно, а шта није. Нарочито су, такорећи, упјале сваку ријеч, када се говорило о борбама за слободу. Слиједећи примјере јунаштва, и оне ће се борити и пасти храбро, испуњавајући најсвјетлије дужности.

У широмашној сељачкој породици, с мајком слабог здравља и оставши без оца веома младе, четири сестре Миковића радиле су тешке послове у кући и на имању. Свестран и сигуран ослонац била им је ујевцина, ујак Иво Митровић, познати родољуб и просветни радник, и његова породица. Отуда је, упоредо с Даничиним и Дарinkиним сазијевањем и формирањем, у годинама пред рат долазио све јачи политички утицај Ивове

Даница Миковић Дарinka Миковић

дјеце — комуниста. Што разум није могао да схвати и прими, схватало је и примало срце, а оно што срце усвоји, то остаје и траје — постаје понашање. Тако је било с Даницом и Дарinkом. Оне су већ до рата и почетком њега, као и многи њихови другови и другарице, биле сигурне у једном: из рата се морају нови свијет који ће оправдати огромне жртве човјечанства. На овом тлу ће се остварити друштво у којем неће бити експлоатисања слабих од јаких, добрих од злих, ни понижавања сиромаха од стране богатих. Борба за тај друштво биће велики изазов и испит. Даница и Дарinka ће часно одговорити том изазову и јуначки положити тај испит.

На великој јулској смотри 1941. са устаницима, су биле и Даница и Дарinka. То није било једnostavno и лако за жене и за дјевојке поготово ако нису с браћом. Чак ни у политички релативно напреднијој средини, каква је била њихова, где је утицај комуниста био присутан већ десетак година. Било је на њихов рачун пребацања, и ружних ријечи, час и од неког од кога то није требало. Сестре Миковић то, међутим, није поколебало. Нехе се оне колебати ни прве по-

ловине априла 1942. године, у за народнослободилачки покрет веома тешкој ситуацији. Са овог терена требало је хитно одступити у унутрашњост Црне Горе. У строју за покрет, па Ограђеници, нашло се 38 бораца Паштровске чете, од којих су њих 13, трећина биле одлучне и храбре паштровске партизанке, међу којима и Даница, кандидат за члана КПЈ, и Дарinka, члан Партије. Све су оне одлучиле да подијеле добро и зло са својим друговима. Све оне, изузев Данице, која је ускоро погинула, напшли су се средином јуна 1942. у строју славне Четврте пролетерске (црногорске) бригаде. На њеним стазама њихови половина, међу њима и Дарinka, пашће смрћу храбрих у борби за слободу и социјализам.

ДАНИЦА АНДРИНА МИКОВИЋ рођена је 1911. године у Челобруду. За вршила је четири разреда основне школе, након чега је, заједно са сестрама, радила у кући и са болесном руком тешке физичке послове на имању. Природно бистра и вриједна, друштвена и веома скромна, већ до априлског рата 1941. била је приврженја напредном покрету. Кретала се и дружила са револуционарном омладином. Пријем у СКОЈ, спрјољења 1941, доприноси њеном још активнијем раду на задацима и за циљеве Партије и СКОЈ-а.

Половином 1942. тада већ кандидат за члана КПЈ, пожртвована и одлучна партизанка постаје борац Паштровске чете Приморског батаљона „Стеван Штиљановић“. У то пријеме примљена је у чланство КПЈ. Средином априла 1942. у саставу Паштровске чете, одлази у унутрашњост Црне Горе и учествује у двомјесечним напорним маршевима и тешким борбама против четника и Италијана. Приликом формирања IV пролетерске (црногорске) бригаде, 17. јуна 1942. постаје борац 3. чете 2. батаљона. Од тада до смрти пожртвовано и храбро се бори против усташа, Њемаца, Италијана и четника у Хаџићима, Бугојну, Купресу, Ливну, Кинеској крајини, Виљића туви, Неретви, Невесињу, Сутјесци и другим ратиштима. Погинула је као четна болничарка у току V непријатељске офанзиве, средином јуна 1943. код Миљевине у Босни.

Пеко ЛИЈЕШЕВИЋ

НАПОМЕНА: Текст у прошлом броју „Приморских новина“ „Храбри ратници Клаћеви“ такође је написао Пеко Лијешевић.

УЗ 40-ГОДИШЊИЦУ ФОРМИРАЊА ПРВЕ БОКЕЉСКЕ БРИГАДЕ

ДОК СУ ДРУГА ДАЛМАТИНСКА БРИГАДА и дјелови 29. херцеговачке дивизије водили борбу за ослобођење Дубровника и Конавала, октобра 1944. године, а Десета црногорска за ослобођење Грахова и Цетиња, Прва бокељска дејствовала је према Боки Которској. По ослобођењу Дубровника, на исти правац оријентирана је и Друга далматинска.

На терitoriji самог Залива и његовог заљева непријатељ је тада имао на располагању један батаљон с приштапским дјеловима у рејону Леденица и Гркавца, један батаљон размештен дуж Црногорског приморја, а 7. новембра стигао је још један батаљон размештен дуж Црногорског приморја, а 7. новембра стигао је још један батаљон као појачање за одбрану Рисну и Грахова. Два батаљона италијанских фашиста, који су послиje капитулације Италије пришли Њемцима и били размештени на подручју Котора и Тивта, и два батаљона морнаричких јединица такође су се налазили у разним мјестима Боке. На Врмцу се налазио један артиљеријски дивизијон, који је дејствовао у правцу својих јединица, подржавајући их артиљеријском ватром у борбама око Леденица...

Свакупна јачина непријатељских снага, са-
мо на простору Леденица и Рисна, кретала се око 3000, а понекад и више окупаторских војника и до 2000 четника и усташа.

Наредбом штаба Приморске оперативне групе за ликвидацију непријатељских упоришка у рејону Боке ангажован су Друга далматинска пролетерска и Прва бокељска бригада, без једног батаљона. Бокељска и један батаљон Далматинске према Леденицима, а остали батаљони Далматинске према Рисну и Ораховцу. Дејствија-
је јединица подржавала је артиљерија из састава Drugog udarnog korpusa i један mјesoviti divizijski topovski oružanih snađa koje su se bile, po dobroređu Brkovanog štaba, iskrizale u Dubrovniku i bile dodijeljene za podršku јединицама Drugog korpusa. Dok se vodila borba za oслобођење Bileće, Trebiša, Dubrovnika, Grahova i Cetinja, artiljerija ovog korpusa подржавала је Prvu bokeljsku i Drugu dalmatinsku brigadu. U međuvremenu, dio artiljerije bio je angajovan u odbrani nikšićkog pravca, koji su Њемци нападали од Подгорице. Tek по ослобођењу ovih gradova, dva mјesovita artiljerijska divizijska, један Drugog korpusa, a drugi iz саставa savzeticke vojske, datti su za podršku

ПРЕД ТВРЂАВАМА
ГРКАВЦА

(ИЗ КЊИГЕ „ЛЕДЕНИЦЕ“ АУТОРА ЈОВА МИХАЉЕВИЋА)

Бокељској и Другој далматинској. Они су знатно утицали на успјешна дејства и убрзали пад утврђених и добро braњenih непријатељских положаја. Један противолики топ из Десете херцеговачке бригаде такође је пружио значајну помоћ Бокељској бригади.

Прије напада на Леденице Бригада је ликвидирала непријатељско упориште на Црквицама, које је бранило око 400 четника. У овој борби Благоје Дабовић, пекар из Башића, пушкомитраљезац Треће чете Првог батаљона, тешко је рањен у току првог напада. Није успио да се повуче у току ноћи, већ је читавог следећег дана остао у заклону једног каменог зида испред непријатељског утврђења. Другови су га штитили ватром све до ноћи када су га извукли.

Бригада је требало најpriје да савлада непријатељска упоришта у ширем рејону Леденица, Гркавац, Обер Гркавац, Унтер — Гркавац. Голи врх и Леденице, то су биле старе austrijske kaserne и утврђења на граници некада моћне империје да би се штитили од Црне Горе. Сада су их били посјели Њемци, а дијелом и четници. Утврђења су подизана од чвртог камено-бетонског материјала, с метар и више дебелим зидовима, са узаним пушкарницама, којима су били просјечени зидови, и прозорима са жељезним капцима непробојним за лака оружја. Она су имала подрум, приземље и један или два спрата, подешена за кружну одбрану. Свако је имало сопствени резервоар за воду и складиште за храну и муницију и могло је да издржи опсаду за дуже вријеме. Њемци су их још опасали бодљиковима и минским пољима. Да би ојачали одбрану, поред њих су ископали ровове и излили бетонске бункере. Око 20 takvih utvrđenja налазило се на доминирајућим висовима и важним превојима с којих је могло успјешно да се брани заљеће Боке. Маневре наших јединица отежавао је и неприступачан, кршевити брдско-

-планински само дјелимично пошумљен терен. Дејства јединица извођена су у октобру и новембру у вријеме највећих каша, па је и снабдијавање храном било нередово, а нису постојали ни услови за најнужнији смјештај.

Штаб Прве бокељске планирао је да прекине сваки саобраћај на релацији Рисан — Леденице, а затим да приђе уништењу отпорних тачака у рејону Гркавца и Леденица. Борба за Леденице трајала је од 11. до 19. новембра 1944. године. Од 4. до 7. новембра нашим јединицама пошло је за руком да опколе и изолују сва јача утврђења.

Покушај Њемаца у периоду од 7. до 12. новембра да свјежим снагама из Котора, Ораховца и Рисна деблокирају опкољени гарнизон у Леденицима није успио. Такође нису успјели ни да се из Леденица извuku према Рисну. У први сумрак, 4. новембра 1944, Први батаљон почeo је да подилази Голом врху. Јака артиљеријска ватра, која је претходила јуришу, погађала је зидине утврђења и олакшала посао бомбашима. Њемци су протјерани из једног дјела овог утврђења, а осталима је онемогућено повлачење. Исте ноћи опкољена су утврђења на висовима Вржнику и Струги. Девет дана и ноћи слиједили су напад са нападом. Смјенивали су се бомбаши, све док нису овладали овим утврђењима. Сада су дошли на ред Леденице до којих су Њемци настојали да се по сваку цијену пробију, како би пружили помоћ опкољеном гарнизону. На бојишту у тим окрајима наша јединица је заплијенила велике количине муниције и оружја, што је Бокељима добро дошло за даље нападе.

Други батаљон имао је пред собом Гркавац — низ утврђења које није било лако савладати. Даљу су их засипали ватром из таких оруђа, а ноћу су се прикрадали бомбаши и дејствовали ручним гранатама. Трећи батаљон водио је борбе на коти 664. Систем утврђења омогућио је Њемцима да се одрже неколико дана, све док није стигла артиљерија. Четврти батаљон налазио се у Кутима и дејствовао према Савини и Мельинама. Послије тога пребачен је на Његуше са задатком да напада непријатеља према Котору и Грбљу и минира пут на Красцу. И овај задатак успјешно је обављен. На овом правцу пребачен је Drugi батаљон, који је наставио дејство у првом Будве. Ређали су се јуриши и даљу и ноћу. Гинули су бомбаши и стријелци, Бокељи и Далматинци, али још више војници Хитлерове солдатеске. Обруч око њих био је тако чврст да нису имали никакве шансе да га пробију...

Златне странице Народно-ослободилачког рата

II

Седамнаестог јула, ради бољег положаја и ефикаснијег коришћења снага, водовима из Стојановића, Прентовића и Мартиновића наређено је да се пребаце на положај запосједнут од стране Угљешића, тако да су се сада на том положају нашла 42 устаника с оружјем и десеторица без оружја. Изнад засека Стојановића, па до Вјетреника налазила се група од 25 устаника, што значи да се укупно на положајима налазило 67 бораца Брајићке устаничке чете.

Да би се што боље пратило кретање непријатеља, команда чете је одредила Риста Н. Дапчевића и Јока П. Прентовића да са врха коте Снијежница (927) једним двогледом прате евентуалне покрете непријатељских јединица из правца Будве или Бара.

Идући од Бара, 108. мотомеханизовани батаљон Црних кошуља, из састава италијанске дивизије „Таро“, 17. јула је прошао кроз Паштровиће, вршћени репресалије кроз приобална паштровска зела. „Заноћио је у Будви“ — пише о томе у једном свом раду Ђојко Вукмановић — и „18. јула у зору наставио пут према Цетињу, с намјером да ослободи комуникације Будва — Цетиње, и да изврши деблокирање Цетиња. Прије наиласка колоне у рејон Брајића, италијански авиони су у неколико наврата пуна два часа бомбардовали положаје око цесте, које су држали устаници. За подршку овој колони у њеном продору из Будве преко Брајића за Цетиње, и заштиту при повлачењу, били су ангажовани сектери хидро-авиона која је бацила 180 бомби и испалило 500 митраљеšских зрина, брод „Басин“ који је испаљио 128 граната 122 mm и брод „Солта“, са којег је испаљено 160 граната од 66 mm. Ова моторизована колона формирана је 18. јула ујутру у Будви, узимајући дио снага из будванског гарнизона, с којима је створила ударну групу Позоли (Pozzoli). Овако удружене јединице проплазала се од Пизане до Веље воде. Да би се обезбиједила од евентуалног напада герилских група, колона је из будванског затвора повела као таоце и везала на каросеријама камиона Лазара Шпадијера, Давида Љубиши, Сава Срзентића и Николу Зеновића. Из Будве је кренула између 6 и 6,30 часова. У свом саставу имала је 25 камиона, седам тенкова, осам мотоцикла, једна штабна и троја санитетских кола.

НИЈЕ БИЛО ОБЈЕДИЊЕНЕ КОМАНДЕ

УСТАНИЦИ БРАЈИЋКЕ ЧЕТЕ примијетили су са Снијежнице кретање моторизоване колоне преко Завале у правцу Брајића и обавијестили о томе команду чете, а ова је то обавијештење пренијела Подгорско-Томићком одреду. Пошто је већ раније направио запреку на путу између Мале Змијине Главе и Граба Брајићког, Подгорско-Томићки одред препоручио је Брајићима да италијанску колону пропусте њему и Радомирско-Грађанску одреду, који се налазио даље према Цетињу. Међутим, до неке чврсте сагласности није дошло, тако да је свака од устаничних група самостално одлучивала о дејству и употреби својих снага, јер није ни било обједињене команде.

Колона ојачаног мото-механизованог батаљона кретала се у два ешалона. У првом ешалону ишла је претходница са четири мотоцикла, једним тенком и 16 камиона с артиљеријском вучом. Други је имао шест тенкова, девет камиона, троја санитетских кола, четири мотоцикла. Између првог и другог ешалона налазила су се штабна кола.

Када су дошли до села Брајића, војници су се искрцали из камиона и кренули пјешце са обје стране пута. Уз пут су запалили кућу Вукала Прентовића, старада од 73 године, храброг ратника из балканских и првог светског рата.

Чим је италијанска претходница дошла до запреке на путу, коју је поставио Подгорско-Томићки одред, а куће у Брајићима почеле да горе, Брајићки устаници нису могли да одоле емоцијама нити да дозволе да колона прође некажњена. Само што су мотоциклисти окренули од препреке, Брајићка устаничка чета је отворила ватру по непријатељској колони, да би истог момента и Подгорско-Томићки одред снажном ватром с близког одстојања зауставио њено чело. Колона се скучила од силине удара, али је брзо реаговала и кренула, чак, на јуриш — на најиступенији дио Подгорско-Томићког одреда. Овај јуриш није успио, јер га је Подгорско-Томићки одред ручним бомбама и близком ватром сужио. Бочна ватра из „брдске“ брајићке устаника просто је разнијела аутомобил са штабом и командантом батаљона. Изнећени и не знајући одакле им пуша, Италијани су отворили ватру из свих оружја на Подгорско-Томићки одред и по напуштеном селу Угљешићи. Примивши на себе највећи ватрени вал, Подгорско-Томићки одред се почeo повијати. На њега су практично отворена сва оруђа, која су га тукла са кратког одстојања.

У критичном моменту у Брајиће је стигла група паштровских устаника, њих 11. У групи су

били: Саво Куљача, Блажко Кажанегра, Јово Кажанегра, Љубо Кажанегра, Ђуро Т. Куљача, Ђуро Н. Куљача, Станко Н. Куљача, Митар Р. Митровић, Ристо Ђ. Вуљевић, Станко М. Ковачевић (који је носио и пушкомитраљез „шоша“) и Никола Ђ. Вуљевић. Ова група добро је примијетила да су се сви герилци усмјерили на чело колоне, а да је тврђава Космач остала непосједнута. Одмах су запосјели Космач, а тиме и затворили елипсу око првог ешалона и дјелова артиљерије другог ешалона. Плотунском ватром паштровски герилци гађали су посаде око тешких оруђа, минобацача и топова. Када се појавила и друга група од шест до осам герилаца из Маина, која је такође ступила у дејство на италијанске снаге чији су задњи дјелови већ били почели да одступају ка Будви, међу окупаторске војнике су се све више осјећали знаци деморализације.

ИЗ СТРОЈА ИЗБАЧЕНО ПРЕКО 220 ВОЈНИКА

ОКО 15 ЧАСОВА Подгорско-Томићки одред јуриша на Италијане и у том јуришу гине Нико Милов Вујачић, једина жртва на страни устаника тога дана. У истом јуришу рањен је Зарија Јоветић, по неподијељеном мишљењу свих очевидаца, један од најхрабријих учесника борбе на Брајићима. Паштровски устаници јуришали су из правца Космача, док брајићки, због конфигурације земљишта, нису могли. На бојиште су пристигле Прекорничка група са Обзовице и Радомирско-Грађанска група из правца Ромо ждијело и Татињ. Настало је заробљавање већ изbezумљених италијанских војника, који нијесу успели да се повуку. Према њиховим подацима, окупатор је имао 22 мртва, 37 рањених и 169 несталих, а од ратног материјала изгубио је 12 камиона, један тенк, два минобаца, 14 митраљеза, једну пуковску заставу и један сандук ордења које је овај батаљон носио за додаташње заслуге. У завршници борбе устаници су на камионима пронашли тијела тројице погинулих талаца: Лазара Шпадијера, Давида Љубиши, и Сава Срзентића, док је Никола Зеновић пуким случајем остао жив (и данас живи у Будви). Италијани су, након борбе у Брајићима, убили у Будви Блажка Ђурева Прентовића само зато што су сазнали да је он из Брајића, иако је дуго живио у Будви. Од 39. заробљених Италијана, 32 који су били фашисти стријељани су, док је садам пуштено кући.

Италијанска команда учинила је крупне грешке: ослањајући се на велику премоћ у технички и живој сили, она је без бочних осигурања кренула комуникацијом на коју су већ били усмјерени герилци. Грешка окупаторске војске била је и у томе што није посјела тврђаву Космач, чиме би борба добила сасвим други ток.

Устаници су одмах напустили бојиште и рекли својим породицама да се ни под каквим околностима, ма како окупатор био окружен не смijeје поменути име ни једног учесника борбе на Брајићима. Брајићка устаничка чета вратила се на положаје које је држала уочи борбе, само нешто дубље према Мртвици. Двадесетог јула одржан је састанак Републичког повјереништва КПЈ Свети Стеван — Будва, коме је присуствовао и секретар брајићке ћелије Ђуро С. Иванчевић. На састанку је разматрана директиви ПК КПЈ о својењу устаничких борби на герилске оквире. Одлучено је да се један број устаника — учесника борбе на Брајићима врати кући, а да се млађи људи, чланови Партије и омладински активисти, не предају, већ да се скривају по оближњим брдима ван села.

Двадесет и трећег јула дошло је наређење да се учесници борбе на Брајићима опупе на мјесту борбе, како би склонили лешеве, погинулих италијанских војника, који су сви остали на бојишту. Устаници су покупили љешеве, а онда су их, на предлог двојице студената медицине, по-

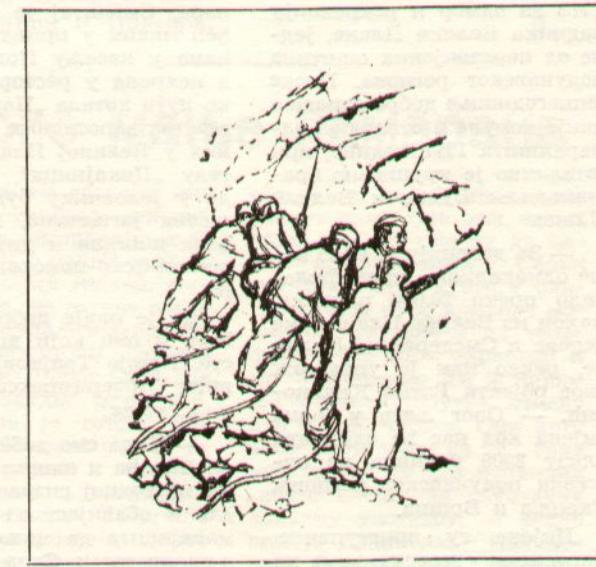
сули бензином и запалили. Међутим, тијела нису изгорјела, како су устаници очекивали, већ су само испечена.

Двадесет седмог јула италијанске снаге одмазде, састављене од планинских јединица, наступиле су из три правца према Брајићима. Прва група наступила је од Цетиња преко планинских вијенаца Татињ и Татињ мали, Ромо ждијело и Веља страна. Друга колона наступила је од Будве и посјела Велику и Малу лођу, Уништа, Конјско и Вјетреник и село Стојановићи, да би се на Широком бријегу саставила с првом колоном. Трећа колона наступала је од Паштровића преко Кулача уз Мртвицу, избила изнад села Угљешића и посјела тврђаву Космач, Снијежницу, Карлов крш и Граб, и спојила се с првом и другом колоном на Брајићима.

ПЉАЧКА, МУЧЕЊЕ, ИНТЕРНАЦИЈА

БРАЈИЋКИ УСТАНИЦИ затечени су у својим селима, похапшени и затворени у импровизовани логор. Оно што су окупаторски војници нашли у сиромашним кућама све су понијели. Стоку су поклали, а усјеве унишили на гумну. За одмазду су читаво село спалили. Ни једна кућа није остала читава. Још одмах на почетку окупатор је десет брајићких устаника одвео на комуникацију Будва — Цетиње, на мјесту где су остали испечени италијански љешеви, успут их тукући кундакима и толагама. Онако утучени морали су дио по дио, комад по комад, испечених и нагорјелих лешева италијанских војника стављати у сандуке, а послиje на камионе. Свих десет устаника одведено је у затвор, који се тада назао у кафани „Могрен“ у Будви. Иста судбина снашла је још 41 устаника, који су 30. јула одведенi у цркву Светог Митра, одакле је један поједан војен на саслушање у тврђаву Космач. Пред самом црквом командант италијанске војске на Брајићима одржао је говор у коме је рекао да спаљивање лешева не може никако оправдити. И у тврђави је настала тортура. Затвореници су премлаћивани корбачима и кундакима. Ово је трајало три дана, а да нико није проговорио није ријечи. Најзад су стријељали три главара села. Стријељан је тада Митар Н. Мартиновић, кмет села Мартиновића. Италијани су га извели из цркве и повели према Космачу. На мјесту званом Ђелов топ наредили су му да ископа раку, поставили га на средину раке и позвали га да ода устанике, па ће му живот бити опроштен. Храбри устаник није ни ријечи проговорио. Стријељан је над ископаном раком. Кмет села Угљешића Ђојко Ј. Клаћа: рекли су му да је слободан, а када је дошао до Гркове воде — покосио га је плутун иза леђа.

Испребијане и измирцварене устанике, затворене у импровизованом логору, њих 41, Италијани су одвели у цетињски затвор Богданов крај, а десет, затвореника из Будве одвели су бродом за Драч, а одатле у италијански логор Клос у Албанији. И затворенике из цетињског затвора одвели су убрзо у Клос, где су сви заједно дијелили судбину логорског живота. Једино су Ђуро С. Иванчевић и Ристо Дапчевић, остали као таоци у Брајићима. Међу осталим мучењима треба поменути да су их спуштали конопом у јаму, у Брчелима, да би извадили 27 полураспалих љешева италијанских војника стријељаних по одлуци устаничког суда.

СА ГОСТИМА НА БУДВАНСКОЈ РИВИЈЕРИ

Повраћено гостопримство

За разлику од првих дана јула, плаже наше ревијере су сада препуне купача. Поред странаца, који су у великом броју испунили хо-

теле, све више је домаћих гостију који попуњавају собе у домаћој радиности и аутокампове.

Забиљежили смо неколико утисака оних који се одмарaju на нашем подручју.

Жива Шлихтхубер из Вршца:

— Годинама већ летејем у Будви. Станујем приватно, а храним се у ресторану одмаралишта Велике Планине. Пријатно сам изненађен односом домаћина према госту. Нема више разноразних забрана и закидања, чега је раније било. Гостопримство је сада много више изражено.

Иван Планинц, пензионер из Великог Ораша:

— Будва је добила ново руко, тешко ју је препознати. Ту су „Авале“, „Могрен“ и хотелски комплекс на Словенској плажи. Град је чист, уређенији него икада. Ја сам боравио и у другим мјестима на нашој обали. Међутим, Будва има најљепше море. Смјештај је нешто поскупљи, али и то је јефтиније него на средњем приморју где сам више година боравио.

Сеад Тановић, инжењер из Сарајева:

— Јетујем у Бечићима. Плаћам собу 270 динара, а храним се, како се то каже, у сопственој режији. До мајину за употребу кухиње плаћам 70 динара. Нас је троје и то дневно изађе 210 динара. Међутим, продавнице нису најбоље снабдјевене. Свјежег млијека нема данима, на зелену пијацу морам у Будву, а то је дале ко четири километра. Сматрам да Бечићима треба више продавница и зелена пијаца.

Г. С.

И пошто сунце заје најупорнији купачи бркају се у базену Туристичког насеља на Словенској плажи

КАД ПОШТАРИ ПРЕНАГЛЕ

Јулских дана на поштаре смо се често лјутили. Понајвише због телефона, јер да се „ускочи“ у слободну везу чекало се по пола па и по читав сат. Но, бар ми мјештани, опраштало смо им јер смо знали да је у питању виши сила. Туристи сигурно нису, јер смо још прије пет година дали обећање да ћемо имати „здраве“ телефоне.

Грађани се жале да им се писма, телеграми, чак и новчане пошиљке не уручују директно. Достављачи их једноставно дају комисијама да их они уруче!

На рад поштара и уопште поште има поприлично приједби. Често оправданах, или они као да се због тога не нервирају. Схватили су, вадља, да су незамјењиви, па тјерају по своме.

Ипак, у обавези смо да описемо један својеврстан преседан у раду поште и поштара. Догодио се јулског да на када је Будва од посетитеља напросто била прокључала и када су многи њени гости имали потребу да преко поште обаве неопходне потребе: неко је требао но-

вац, неко телефон или да упути телеграм... Поранили људи да то обаве прије осам сати и да се што прије предају дражима мора и топлог поднебља. Но, не лези врат же. Иако на вратима пише да је радно вријеме од седам часова, она никако да се отворе. Чекају тако они стрпљиво у реду десет, петнаест..., тридесет, па педесет минута, али се поштанске двери не отварају. Наравно, ранораниоци помињу бога, пошту и поштаре, неодговорност, јавашлук и слично, наравно све онако у пракси. Јер, с друге стране нема одговора.

Послије пуног сата чекања одговор добијају да је у току сједница збора запослених у пошти, па нека се притре.

Умјесто коментара свemu овоме, цитирајемо једног изненаданог годишњеодморца који је с троје дјеце у реду чекао да обави некакав посао у пошти, а кога су дјеца стално пожуривала: — Тата, идемо на плажу. И дјеци и поштарима обратно се ријечима: — Е, драге моје колеге, па састанци се одржавају на крају, а не на почетку радног времена. Кад је много, много је! — рече, покупи дјецу и одведе их на плажу.

Ратко Калиновић нам је рекао да се плодна сарадња двије братске општине бити још више развијена. Интензивираће се привредна сарадња (одвија се преко ИПК „Србија“ — 10. октобар“, ООУР за домаћи туризам „Могрен“) и Будва ће из Плана добијати свеже месо и друге животне намирнице. Двије општине већ преговарају о новој локацији за одмаралиште у Будви, где би се градили објекти од чвршћег материјала.

С. Г.

ТРАГОМ ОБЕЋАЊА

САДА ЈЕ КРИВА „ИСКРА“

Негде у предсезони посјетили смо ООУР ПТТ саобраћаја у Будви и упитали: зашто су телефонске везе лоше и да ли ће се ситуација поправити до главне туристичке сезоне? Директор ове радијне организације Божидар Стругар нам је рекао да је разлог што се „хало“ са овог подручја слабо чује у томе што је слаба пропусна моћ главне централе у Титограду, па су потребни нови апарати за метаконту (тако се зове тај систем) у главном граду наше Републике, као и за пошту у Будви. Речено је да су обезбиђена средства за нову опрему и да ће у јулу везе бити много боље.

Јул истиче, а телефони на будванском ривијери су и даље „глуви“. Права је премија добити везу у јутарњим часовима. И по цио сат, не ријетко и два, чека се на „излаз“. Једино суботом и недељом, када су канцеларије радних колективова и других организација затворене, може се некако успоставити веза са свијетом. Туристи којих је ових дана на нашој ривијери и 40.000 с правом ногодују и траже објашњења.

Ми смо се недавно попово обратили одговорнима у ООУР ПТТ саобраћаја у Будви са питањем зашто обећање није испуњено. Одговорено нам је да је кривац за то што су телефони и даље „глуви“ „Искра“ из Крања. Ова специјализована организација код које је поручена опрема за метаконту у Титограду и пошту у Будви, није поштовала рок. За опрему је уплаћена потребна сума — 110 милиона динара — али она још није стигла. Што је најгоре, нема ни обавештење када ће стићи.

С. Г.

Десет година успешног рада

Навршило се десет година највећим делом са радом одмаралиште СИЗ плаћају дневно за смештај и исхрану по 750, а остали по 850 динара. Смештај је обезбиђен махом у приватним кућама у насељу Подкошљун, а исхрана у ресторану преко пута хотела „Парк“. Двадесетак запослених, школоваnih у Великој Плани и хотелу „Покажница“, настоји да у јеловнику буде заступљена јагњетина, Караборђева шницла и друга јела шумадијско-поморавског краја.

Да је овде добро потврђују и они који доводе госте. Багоје Трајков, председник општине „Интеримпекс“ из Скопља, каже: — Када смо добили отказ из Бечића и нашли се у веома неугодној ситуацији стигла је обавијест из овог одмаралишта да можемо бити њихови гости. Сада овде бо-

рави 60 скопљанаца, али идуће године биће их преко стотину. Смештај и исхрана су за сваку похвалу.

Ратко Калиновић нам је рекао да се плодна сарадња двије братске општине бити још више развијена. Интензивираће се привредна сарадња (одвија се преко ИПК „Србија“ — 10. октобар“, ООУР за домаћи туризам „Могрен“) и Будва ће из Плана добијати свеже месо и друге животне намирнице. Двије општине већ преговарају о новој локацији за одмаралиште у Будви, где би се градили објекти од чвршћег материјала.

С. Г.

Најзад: имена улица

Бројни туристи и гости Будве, којих је јулских дана доста, као и разносачи поште не морају више да рјешавају чудне ребусе како би пронашли онога код кога су се упутили. Бу два је коначно добила имена улица и тргова и бројеве. Истина, посао није сасвим приведен крају (на више мјеста постављене су табле са именом улице, али не и кућни бројеви, што се нарочито односи на стамбене зграде), али се сада знају бар имена улица. Умјесто шифара и бројева који су годинама замјењивали имена улица, најзад је окончан и овај посао.

Г.

РАДИО БЕОГРАД О БУДВИ

У једној од најслушанијих емисија Радио Београда — „Вечерња ревија жеља“ — која се еmitује сваког уторка од 18 до 19 часова, већ мјесецима се у етар шаљу вијести из туристичког живота Будве. Уредник емисије Мишо Поповић је у прва два јулска уторка двије такве емисије директно слао из Будве. Саговорници су му били руководиоци продајних служби из хотела од Будве до Петровца, а пуну помоћ у њеном конципирању имаје од људи из Туристичког савеза.

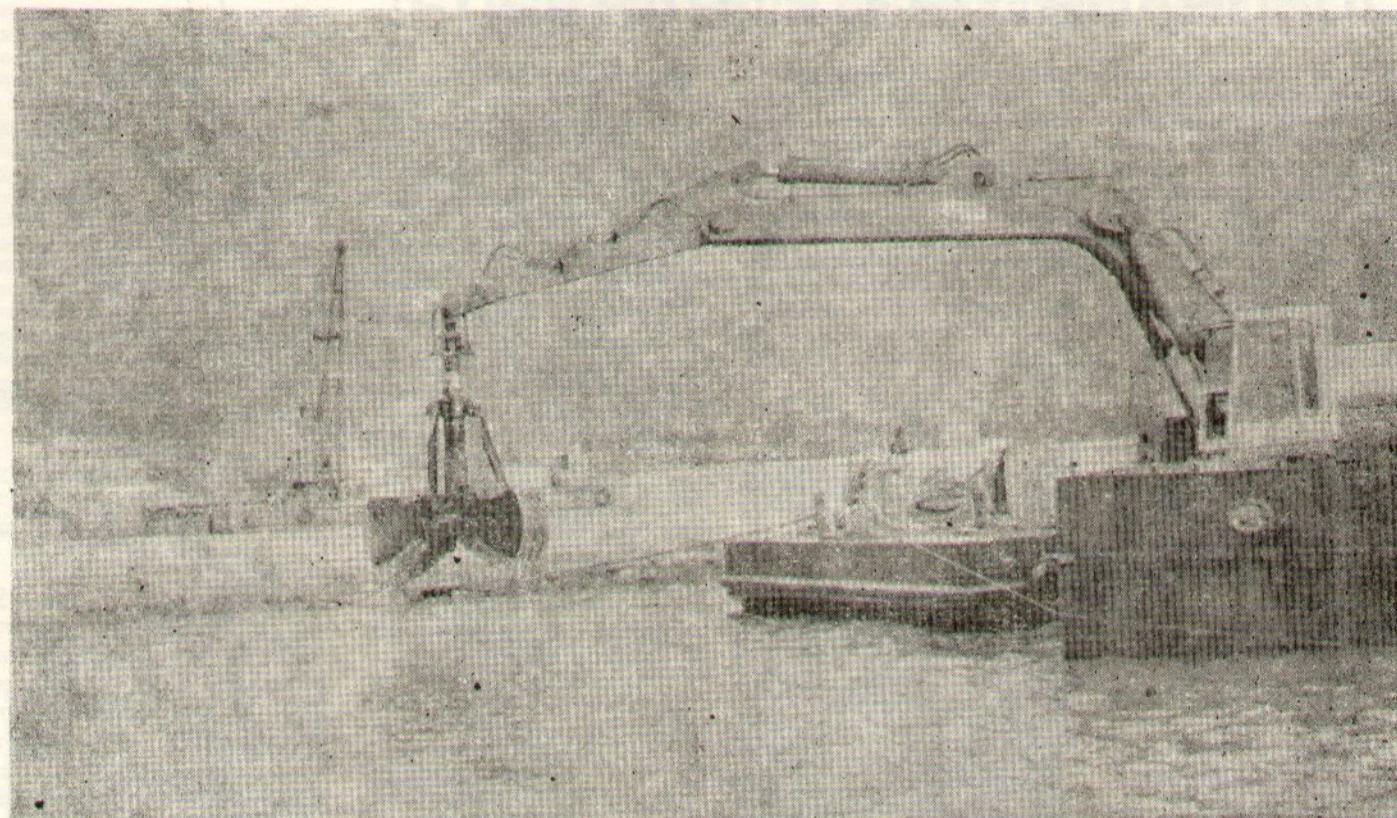
— Емицију „Вечерња ревија жеља“ слуша милион осам стотина до три милиона слушалаца Радио Београда. Иначе, у емисији се кроз разговор са слушаоцима дају информације о могућностима летовања у Будви, Бечићима, Светом Стефану и Петровцу, одговара се на питања слушаоца о цијенама, а ишло се дотле да слушаоци могу да резервишу смјештај у неком од хотела или у приватној кући — каже Мишко Поповић.

Секретар Туристичког савеза општине Јубо Раденовић каже да је овакав начин пропагирања туристичких могућности будванске ривијере дао запажене резултате. Емисија ће се организовати све до краја августа.

Н. Д.

ФОТО ВИЈЕСТ

КАСНИ ЛУКА ЖЕЉА

Нису испуњена обећања извођача и инвеститора да ће будванска лука бити завршена до краја јула. Радови на њеној обнови и проширењу касне. Будва је тако и ове сезоне остала без једне важне туристичке жиле куцавице.

Снимио: Д. НОВАКОВИЋ

Нова пословница „Компаса“

Уочи тринаестојулског празника у Будви је отворена, реновирана и новоопремљена, пословница филијале „Компас“ за Црну Гору. Малобројном колективу Филијалу је на употребу предао Егон Конради, генерални директор ове у нас једне од највећих туристичких организација. Поздрављајући госте, пословне партнери „Компаса“ и „Монтенегротуриста“, он је рекао:

— Поново смо живнули на подручју Црне Горе које представља нешто највредније у туризму Југославије. Зашто смо послије неколико година поново у Будви посебну заслугу има садашњи директор „Монтенегроекспреса“ Бра

нико Кажанегра — Дики, донедавно руководилац ове филијале.

Бољи познаваоци туристичких прилика кажу да је пословница урађена и опремљена тако да се обезбеђују пуни услови за рад. На једном мјесту гост може да купи авионску карту, замијени новац, изнајми ауто, резервише смјештај или купи карту за излет.

Иначе, посредством „Компаса“ тренутно у хотелима у Будви, Светом Стефану и Улцињу борави хиљаду туриста, већином из Шведске. Исто толико гостију борави у апартманима у приватном закупу које је „Компас“ закупио за дужи период и њиховим

власницима одобрио кредите за побољшање конфирма у њима.

Активност филијале „Компаса“ је знатна у организовању излета аутобусима у континенталном дијелу Црне Горе и бродићима по Боки и уз обалу Црногорског приморја.

Н.

ДОВОЉНО ПИТКЕ ВОДЕ

Воде за пиће биће љетос довољно у Будви, Бечићима и Светом Стефану. Управо су на употребу предата два резервоара за воду изграђена на падинама брда Спас уз стари котарски пут, капацитета дводесет хиљаде кубних метара. Представљаје, у ствари, ону златну резерву да воде увијек буде, чак и када оману дотоци из правца Режевића и Подгора.

Д.

Столар и моделар

— Јубо је вриједан радник, рекли су нам у „Авали“, где ради као столар.

— Када завршим посао у радној организацији, почињем код куће с финијим пословима, такође везаним за дрво — резбарством и прављењем макета познатих грађевина — каже Дулетић.

Јуба знамо и као агилног и марљивог члана Омладинског аматерског друштва „Кањош“. У њему је од првог дана. Када наступа с „Кањошем“ представља се као гуслар и диплар. И гусле и дипле је сам израдио и у Будви му на овим инструментима нема равног.

Затекли смо га када је завршавао модел Његошевог Маузолеја.

— Жеља ми је да израдим и друге значајне грађевине о којима се прича и пише. Ето, већ сам завршио макете Дечана, Вавилонску кулу, ликове Његошева, Вука Карадића, Монахију...

Јубо ради и разне предмете — чаше, тањире, медаљоне, гусле од ораховог дрвета, које имају снажнији звук, него јаворов.

Овог јета Јубове рукојати моћи ће страни и домаћи туристи да купују у некој од продавница сувенира.

П. С.

Много мање комараца

Комарци, ти досадни инсекти који се брзо множе, љетос не узнемиравају домаћине и госте у нашој општини као ранијих година. Акција која је ове године поведена са специјализованом радном организацијом „Циклонизација“ из Новог Сада дала је изванредне резултате.

— Будва је готово без комараца. Обишли смо је уздуж и попријеко и такозваним системом „ларвицида“ уништавамо легла. То је парат којим убијамо ларве из којих се легу комарци. Могуће је да се они јаве у

С. Г.

ОСВРТ

Приредбе без гледалаца!

Културни центар је сачињио доста амбиционзан програм гостовања за ово лето. Позивани су еминентни позоришни уметници, извођачи озбиљне музике, писци, хумористи, сликари... Међутим, са изузетима када су упитању ликовне изложбе (овде могамо поменути и недавно одржану промоцију књиге „Писма из Режевића“)

ЛИКОВНИ ЖИВОТ

Станко Зечевић: На таласу новог симболизма

Послје завршене Академије за ликовне умјетности, 1978. године, Станко Зечевић је први пут излагao на групној изложби у Београду, годину дана касније у Галерији Матице српске у Новом Саду, затим на Меморијалу Надежде Петровић у Чачку. На XXII октобарском салону у Београду 1981. године добио је за уљу „Соба“ награду за сликарство. У децембру прошле године, у галерији Културног центра у Београду, први пут је самостално изложио десет и четири слике. Критика је писала да се Станко Зечевић „игра са ужасом и животом“, да је „све остало загонетка, а, као што се зна, највећа је загонетка — жена...“. У Будви се представио, такође, са сликама у уљу већег формата.

— Колико знам за излагање у туристичкој сезони, овде су, по правилу, термини резервисани за велика имена ликовног стваралаштва: у Будви сам видio изложбу Бранка Филиповића — Фила, Пеђе Милосављевића, Арнеса Салга, графичке радове: Пикаса, Далија, Дада, Ђокеја, Веспијанџија, Димитрија Поповића, Шагала, затим изложбу Јубе Поповића, која је, по мени, била прошлогодишњи ликовни догађај не само у Црној Гори. Стремљења Модерне галерије увијек су била да представљају освјечене вриједности ликовног стваралаштва, због тога је ушла у ред оних у којима је част излагати.

— Хоћете ли нам рећи нешто о свом стваралаштву?

— Његова клица је у генима моје породице. Џед Сава био је самоуки вајар и пројектант. Посебно су му запажени надгробни споменици у Бањанима. Традицију је наставио отац Пере, који је послје рата учио у Херцег-Новом, када и Дадо Ђурић и Никола Гвозденовић... Он данас клеше камен, његове камене гусле, које данас красе једну витрину у Музеју „25. мај“ у Београду, поклоњене су другу Титу за један његов рођендан. Не ријетко, и ја се, уз оца, лађам длијета.

Академик Стојан Ђелић казао је о Зечевићу да је он истовремено приврженик родног беспуна и питомине у сировом окружју, визионар у измјени неблагодарних предјела, истраживач психе и њеног корозивног дејства, заточник руралног и бродар на таласу неког новог симболизма: он поку-

Светозара Вукмановића — Темпа, када су гостовали и стакнути економисти и када је сала „Зета филма“ била претијесна за све који су хтјели да присуствују овој вечери) посјета приредбама је зачујуће мала. На концертима југословенског фестивала озбиљне музике „Да ни музике“, једва је било тридесетак гледалаца. А на

програму су била дјела свјетских музичких великана, које су изводили познати музички репродуктивци из свих република и покрајина.

У великој дворани „Зета филма“ Сингеревог „Гимпел луду“ посматрало је тринаест гледалаца, а продато је свега — девет карата!

Шта је у питању? Зашто је тако мали одзив публике? Нашим људима, као и гостима који бораве на будванској ривијери, очигледно није до позоришних представа и концерата озбиљне музике... Новац, вјероватно, није у питању, јер је цијена улазница доста приступачна. У питању је, чини се, чезаштимесованост за такве програме.

Треба извући неке поуке. У зимском и прољећном периоду, када се сквицирају програми за љето, требало би направити анкету међу грађанима — каква им врста програма одговара током сезоне. За домаће и стране госте такве анкете треба правити сада, док су међу најма. Тако би се, вјероватно, избегло ангажовање скупих ансамбала и организовање представа које, ето, посматра и по 13 гледалаца!

С. Г.

Станко Зечевић

шава да оствари живот у слици, тражећи литературу прије форме, иако је свјестан да слика живи од сагласности форме и садржаја. И требало би признати оно што је у његовим сликама до сада довољно подразумијева знање и способност, или и „згрешење“ и тако нас увјерава да је недовршеност неумитна „у игри са животом“.

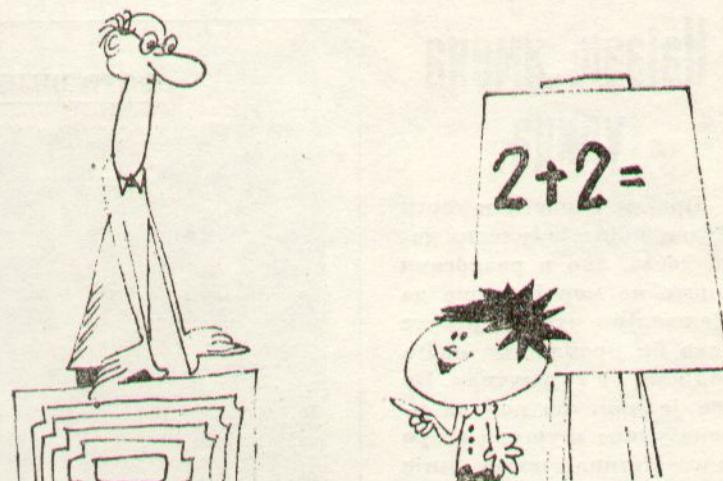
Сликајући, Станко Зечевић рјешава разне ликовне и филозофске загонетке. Чак и кад не може да пријешти филозофску одредницу, он успијева да нађе изванредно ликовно рјешење за слике. На сликама му доминирају оistarјеле амазонке, некадашње љепотице.

Један од посетилаца је узвикнуо за слике Зечевића: „Ма, шта то вриједи, кад је женама које он слика, вријеме одавно пропшло!“ Зечевић женска трошка тијела представља, односно поставља увијек у собама, с доста финог доњег женског рубља или најката, јер им је, како их он види, остало једино то чиме се могу поносити.

Зечевић је изданик поднебља из кога су израсли Илија Шобајић, Мило Милуновић, Петар Лубарда, Мирко Кујачић, Милош Вучковић, па Миодраг Ђурић — Дадо. Свима њима је Црна Гора била први и прави учитељ у умјетности.

— Јасни тонови на мојим сликама одраз су поднебља, где сам се родио. Јетње, па ако хоћете и зимске ноћи, када се небо прекрије звијездама, нигде, ваљда, нису тако јасне и чисте, па лијепо, прозрачно, море и зеленкасте ријеке у црногорским брдима, све је то на мене оставило дубоког трага — рекао нам је на крају Станко Зечевић.

Станко ПАПОВИЋ

— Не могу ништа да вам кажем док се не консултујем са базом.
(Dejan Patakovin)

ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ СВИЈЕТА

ОПАСНИ ПЛАЧ

Мајка која у наручју држи расплакану бебу изложена је дејству снажне буке као радник који на улици ради с пнеуматском бушилицом! Ово откриће резултат је испитивања америчког љекара Бруса Бастрома са Универзитета у Калифорнији. На истраживања га је подстакао случај једне младе мајке која је изненада без неког видног разлога изгубила слух док је безуспјешно по

ФИЛМ „Чудо невиђено“ отворио Фестивал

Тридесетпети фестивал југословенског филма отворио је наш познати режисер Живко Николић својим најновијим остварењем у коме главне улоге тумаче: Савина Гершак, Драган Николић, Петар Божковић и Боро Беговић. Продуцент је „Зета филм“ из Будве.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Масовна употреба шећера

ПРЕМА СТАРИМ ЗАПИСИМА, прије проналaska шећера, за храну и заслађивање употребљавао се мед. У XVII вијеку био је веома риједак шећер, па су га употребљавали само богати људи. Тек крајем XVIII вијека почела је масовна употреба шећера. У почетку се знало да се шећер налази у

трсци, а тек касније се сазнало за шећерну репу као његову масовну сировину.

*
САРАЈЕВО СЕ у 15. вијеку (са широм околином) звало Врхбосна, а од 16. вијека Босна и Сарај. У 16. и 17. вијеку Сарајево је један од најважнијих трговачких центара Балканског полуо-

стрва. Од старих споменика сачуване су многе знаменитости.

*

ВАРДА СКЛИР, који је у 10. вијеку био византијски управник у Скопљу, регулисао је ријеку која протиче кроз овај град. По њему је она и добила име Вардар.

Математика — баук

Математици, уз матерњи језик, у основној школи пријаде се много значаја; за те часове планирано је навише школског времена, једна петина у нижим и једна седми на укупног времена у вишем разредима. Организује се допунска и продужна настава, ради се по модерним програмима и добрим уџбеницима, а, ипак, из тог предмета има највише слабих оцјена.

Стручњаци кажу да дјеца у школу полазе без страха од математике, али отпор се јавља, ако не у првом разреду, онда коју годину касније. Истраживања са одличним ћацима утврдила су да у првом разреду успјешно савлађују градиво, да у другом разреду доста добро стоје с аритметиком, али већ почињу да каскају у геометрији. У трећем разреду саглада се око 65 одсто градива аритметике, а мање од 25% из геометрије.

КОРИЈЕНИ НЕУСПЈЕХА

Узорке треба тражити и у самим ћацима, зависно од њихових способности, мотива за учење, стила усвајања градива или постојања неуротичности, али и у породици (није свеједно какав је обазорни и социо-економски статус родитеља, па савим тим и каква су предзнања ученика). Чини се, међутим, да су од највећег утицаја дидактички разлоги везани за васпитно-образовни процес и образовни систем уопште.

У нашим школама устаљио се класичан фронтални рад, тешко примјерљив на учење математике, нема индивидуализације у настави, неадекватно или се уопште не користе наставна средства. Сваки наставник, чак и када би хтио не може више да помогне дјеци, јер за то једноставно нема времена. Наставни програм и планови су, на жалост, такви да премало часова предвиђају за проверу и поткрепљење ученикових знања, тако неопходних у математици. Праве грешке би тако већ на почетку могле да се исправе.

Почетни неуспјех из овог предмета везан је за преобиман програм који није усклађен с условима рада и облицима наставе. Ако дјејствије пре тходно није ишло у вртић, нема доволно предзнања, а има, рецимо, уз то још и амбициозне родитеље, већ у првим разредима, бар што се математике тиче, зло му се пише.

„РУПЕ“ У ЗНАЊУ

И одличним ученицима то може да се догоди — распети између жеља родитеља и великих школских захтјева, најчешће губе трку у математици. Стварају се непримјетне „рупе“ у знању. Кад се увећају, више не постоји и објективна могућност да ученици учествују у настави. Ту се показају недовољно психолошко и дидактичко-методичко знање наставника: умјесто помоћи, ћак добија дијагнозу: лијен, незрео, несамосталан. Ако, послије тога, не услиједи права помоћ и подршка средине појачава се несигурност дјетете, јавља се страх од школе, оно постаје агресивно, прави испаде или се повлачи у себе. Длунска настава (оних 40 часова на крају

године) не даје резултате: тешко је интензивним финаним радом надокнадити толике празнине стечене током школске године.

Студије су показале да, коликоје неуротичност до-приноси стварању неуспјеха, исто толико математика код многих постаје извор стре сова. Нешто би морало да се измијени у учењу овог предмета толико важног за развој мишљења, пажње, памћења и опажања. Истраживања говоре о забрињавајућим размјерама математичког неуспјеха у основној школи, а у неким ранијим међународним анализама ћаци показали су далеко најслабије резултате у односу на своје вршњаке у Европи.

ЗАНИМЉИВА АСТРОНОМИЈА

Коначна или бесконачна висиона

АСТРОНОМ МЈЕРИ ДАЉИНЕ небеских тијела. Без обзира колико је њихова даљина, она се изражава коном чим бројевима. Дакле, за астронома нема бесконачно даљих небеских тијела — он поред телескопа не може да се сусрети с „бесконачношћу“, не може да утврди да ли је висиона коначна или бесконачна. Зна само то да из дана у дан налазимо тијела на све већим даљинама — већ се говори и о тијелима на даљинама од 17 милијарди светлосних година — и да се никада није нашло на неку границу, на чијој што би значило крај висиона.

Стари Грци били су први који су дали слику света. Вјеровали су да је висиона на коначна и да она престаје код сфере која носи звијезде. Та граница удаљена је од нас близу пола милиона километара. Дакле, по њиховом мишљењу, свет је веома мали, износи једва 1,5 растојање Земља — Мјесец.

И Коперник је сматрао да је висиона облика лопте коначног пречника. Према Кеплеру, граница висиона налази се на даљини од 60 милиона полу пречника Земље, што износи 383 милијарде км (знатно испод једне светлосне године). Ђордано Бруно био је први који је прогласио бесконачност света, а такве идеје ши-

рио је и Галилеј. Према њему, нико није показао да постоји неки висионски центар, да висиона има одређени облик коначне вриједности. Њутн је дошао до закључка да долазимо до апсурдних противречности ако претпоставимо да је висиона коначна.

Мада је иакнадно показано да Њутнов закључак није општеважећи, ипак се од Њутна (који значи од половине XVIII вијека) у астрономији више не говори о границама висиона.

Али, поставило се једно тешко питање: како схватити ту бесконачност света?

С одговором су се позабавили филозофи. Бесконачност има више врста. Једна је математичка, као што је бесконачан ред $1+1+1\dots$. Филозофски посматрано, бесконачност висиона не треба схватити математички, него, прије свега, садржајно, у неизмјernoj многострукости, у особини материје која не прекидно мијења своја стања и форме.

Тако смо дошли до доста замршених питања и одговора. Напустимо таква размишљања и погледајмо има ли могућности да се моделира висиона. Без сумње има, само је питање колико су оне истините. Свакако, треба сумњати у такве моделе које имају жељу да прикажу свијет у целини — и онај дио

висиона што смо астрономским путем упознали, тзв. метагалаксију, и онај досад невидљиви дио. Нешто су вјероватнији модели метагалаксије, али се они не могу проширити и на невидљиви дио, тако да из тих модела не можемо истинито судити о коначности или бесконачности материјалног свијета.

Према теорији релативиста, ако познајемо густину кретања материје у простору, онда можемо да одредимо геометријске особине висиона. У неким мјестима, на примјер, између галаксија гравитационо поље је слабо, а негде, рецимо поред неке неутронске звијезде, је јако и у зависности од тога простор се искривљује. То би се овако могло представити: у непоремећеном пољу имамо раван, а у мноштву гравитационих поља неравну површину. Један од модела ове теорије доводи до закључка да је висиона коначна — што значи да у датом тренутку има одређени коначан облик (коначни број звијезда и галаксија), али је неограничена. То се објашњава на овом простом примјеру: површина лопте је коначна, али никада нема границу.

Да ли је ова представа реална или није, и која је вјероватнија — на то питање нема одговора.

Конкурс за избор нових стипендиста Титовог фонда

Стипендије се додјељују:

- а) за редовно школовање, доквалификацију, превалификацију и специјализацију младих радника;
- б) за стипендирање ученика другог ступња усмјереног средњег образовања;
- в) за стипендирање студента на вишем и високим школама.

На конкурсу могу учествовати:

1. Млади радници који раде у основној организацији удруженог рада, радиој заједници или другом облику удружења рада и представе; млади радници који личним радом самостално, у виду запимања, врше професионалну дјелатност; млади радници који личним радом самостално врше одређену дјелатност средиштима у својини грађана; млади удруженци и индивидуални пољопривредни производи — под условом:

 - да нису, по правилу, старији од 30 година;
 - да приход по члану њихове породице не прелази 7.000 динара мјесечно;
 - да у претходном школовању имају просјек оцјене најмање 3 (три);
 - да се истичу у обављању послова и радних задатака на свом радном мјесту;
 - да испољавају склоност и интересовање за

даље образовање које до- приноси унапређивању производње.

Млади радници конкуришу за стипендију Титовог фонда, по правилу, преко својих ООУР-а, радних заједница, односно организација кооперативна у пољопривреди (млади пољопривредници) и преко мјесних заједница (носиоци самосталног личног рада).

Кандидати из ове тачке, поред молбе, подносе следеће доказе о испуњавању уговора:

- свједочанство о завршном испиту школе;
- увјерење о кућној заједници;
- увјерење о приходу до мајинства за 1983. годину;
- потврду о висини личног дохотка за прво полугође 1984. године;
- да су завршила једничке основе усмјереног средњег образовања;
- да у претходне две године имају најмање просјек оцјене 3,5 (ученици), односно 7,5 (студенти);
- да мјесечни приход по члану њиховог домаћинства не прелази 5.500 динара мјесечно;
- да су се опредијели за изучавање занимљија која су потребна удруженом раду;
- да се истичу у раду омладинске, друге друштвено-политичке или друге организације.

Предност при додјељивању стипендије имају, под приближно једнаким условима, кандидати који се опредијеле за производњу и друга занимљија којима се задовољавају кадровске потребе удруженог рада и друге организације.

Млади радници који траже стипендију за специјализацију, доквалификацију и превалификацију достављају молбу на прописаном обрасцу и одлуку органа самоуправљања за упућивање на специјализацију, превалификацију и доквалификацију.

Кандидати из ове тачке, поред молбе, подносе слиједеће доказе о испуњавању услова конкурса:

а) Ученици

- свједочанство о завршеној облици разреда заједничких основа средњег усмјереног образовања и потврду о упису;
- увјерење о кућној заједници;
- увјерење о приходу за 1983. годину;
- увјерење (потврду) о висини личног дохотка за прво полугође 1984. године за чланове домаћинства који су у радном односу.

б) Студенти

- свједочанство свих разреда средњег усмјереног образовања и потврду о упису;
- увјерење о положеним испитима на факултету;
- остала документа, која прилажу ученици.

Молбе и предлози уз доказе о испуњавању услова конкурса, подносе се до 10. септембра 1984. године Општинском савјету Титовог фонда — канцеларија Општинског вijeća синдиката — Зграда Скупштине општине Будва — где се могу добити потребни обрасци и ближе обавјештење о конкурсу.

Непотпуна и неблаговремено достављена документа неће се разматрати.

Мушкарцима који након завршетка средње школе добију стипендију Титовог фонда за студије на вишој или високој школи, стипендија мирује за вријеме служења војног рока.

ФУДБАЛ

Формиран ОФК „Будва“

Недавно је одржана оснивачка скупштина Омладинског фудбалског клуба „Будва“. Изабрани су Предсједништво (броји укупно девет чланова), друга тијела и органи клуба. Предсједник клуба је Бранко — Дики Кажанинgra, директор агенције „Монтенегроекспрес“, а за секретара некадашњи фудбалер „Зете“, радник „Монтенегротуриста“ Љука Баљенић. Тренер „Будве“ је Десимир — Бато Тодоровић, некада истакнути фудбалер, који се у посљедње вријеме бави тренерским послом, истина аматерски. Њему ће, највероватније, помагати Душан Вујовић, који је више година носио дрес барског „Морнара“, „Бокеља“ из Котора и „Могрене“. Фудбалски клуб „Будва“ ће окупити младе фудбалере са ширег подручја комуне и такмичиће се у Јужној фудбалској регији.

С. Г.

РУКОМЕТАШИЦЕ „БУДУЋНОСТИ“ НА ТРЕНИНГУ У БУДВИ

Већ неколико дана на „активном одмору“ у Будви на лази се експедиција рукометашица Будућности. Титограђанке се овде одмарaju, али и тренирају под надзором шефа стручног штаба Винка Кандија. Истина, „плаве“ су некомплетне јер су три играчице на завршним припремама репрезентације за Лос Анђелес, а одсуствују и Драгана Пешић и Катица Јаковић.

Но, навијаче Будућности свакако ће обрадовати вијест да се екипи прикључила искусна играчица Даниловграда Нада Лакић.

Што се тиче посљедњих догађаја око неодласка Олге Пејовић на олимпијске игре, забиљежили smo и двије изјаве.

— За Олту је боље што је овде са нама, него да је отпутовала на Олимпијаду и тамо сједјела на клупи — кратко је прокоментарисао Винко Кандија, а Олга Пејовић каже:

— Нијесам добила праву шансу у дресу с државним трупом. Силно вријеме провела сам на разним припремама, али кад је требало заиграти — селектор је давао другима предност, а за мене су била „резервисана“ два-три минута. Чему онда то лико одрицања? Ипак, хтјела бих још да кажем да ми смета што понеко покушава да све ово пребаци на другу страну и изазове нетрпељивост између мене и Зорице Павићевић. Ми smo велики спорчки пријатељи, ја сам сртна што она иде на Олимпијаду, а посебно што ћемо играти заједно у дресу Будућности. Јер, титулу нам ове године нико неће узети.

С. Г.

из наше прошлости

НЕСХВАТЉИВ И НЕВЈЕРОВАТАН кад извори о њему не би другачије свједочили цар Јован Ненад појавио се 1526. године, у вријеме када су Тури, послије битке на Мочачу, пустошили Бачку, силан народ натјерили да се склони у Банат и Поморишје. Јован Ненад огласио се како га је послao Бог да ослободи хришћане од Турaka, и то је доказивао усрдним молитвама по сву ноћ, подвизима у боју и пророчком речитошћу. Био је строг, али правдодубив и према непријатељима немилосрдан.

Родом вјероватно „од ердјеске стране, од Липоне“, Јован Ненад изишао је пред народ с дубоко пријачном тајном о свом појијеклу. Није хтио да каже ни где је рођен, ни где је одгајен, већ само да га је Бог послao. Говорило се да потиче од српских деспота, да је један од Црнојевића, да је рођак мајке Ангелине, да су му преци били цариградски цареви, да је из породице Палеолога...

Самозванац је био средње висине, витког стаса, орловског носа, толико тајнопут да је добио надимак Црни. На тијелу је имао црну пругу у ширини

прста која је почињала од десне сљепочилице и право се спуштала до стопала де сне ноге.

Назвавши се „царем Срба“ и „царем Цариграда“, Јован Ненад је за резиденцију узео Суботицу, коју је задобио, поразивши њеног господара Валентина Терека, а двор је уредио по угледу на суседне владаре. Пратију му је чинило шест стотина једнако наоружаних и одјевених младића које је називао јаничарима. Главни капетан његових чета био је Челник Радосав који је ка смије постао српски војвода у Срему.

Близак онима које је по кренуо, Јован Ненад није дозвољавао мађарским племићима да се врате на имања у Бачкој. Говорио је: „Ја сам ову земљу заузела својим народом“. Био је хајдук, драг сиромашнима, који плачка властеске дворове и сачекује трговце. Зато су се окупљали око њега, поред оних из Угарске, и многи Срби побјегли из Турске, али и разни бескућници и скитнице, особито Власи и Мађари.

У првом извјештају који је о необичном цару стигао у Млетке налазимо податке да је он већ тада имао

мао војску од седам хиљада људи и да је постигао велики успјех у борби против Турaka и угарске власти. Крајем 1526. он је прешао у Срем и освојио неке тврђаве, а Бачку свим очистио од Турaka који су послије повратка султана Сулејмана Величанственог остали као посада у појединим мјестима.

Дворски капетан краља Запоље, Ђорђе Сремац, записао је како је његов гospодар заплакао чувши да је Јован Ненад пришао Фердинанду. У почетку је „цар Срба“ био привржен ердјеском војводи који га је за узврат штитио од свога осионаг племства, опомињао га кад му пријети опасност и заједљиво се веселио страху надувене гостоде од вође малих ратника, сељака и бескућника.

Фердинанд је обећао Јовану Ненаду да ће га учинити деспотом. Њему и његовом народу даровао је сва имања која је некада краљ Жигмунд дао српском деспоту, и то зајамчио писмом „с висећим печатима“. Деспотска титула је, због брзог и несрећеног развоја догађаја, остала обећање, али Фердинанд је, гишући Јовану Ненаду, ословљавао Црног Човјека са „иллустрис“, насловом

који припада деспотима, принчевима из царске куће, династима и дужду.

Против Јована Ненада, уз помоћ католичког свештенства, објављен је крсташки рат. У седјфалском боју Црни човјек изгубио је око осам хиљада пјешака и сам се с тешком мукојом извукao из покоља. Полазећи ка Будиму са око 1500 одабраних војника, он се држао ведро, поносито и неопрезно као и сви трагични јунаци кад истроше своје снаге и нађу се изван круга својих могућности. Кад је ушао у Сегедин, упутио се празним улицама, јер се све живо било позатварало у кућама. Погођен је пушчаним зрном покрај срца од стране изнајмљеног сељака Урбана или Себастијана Вида. Војници су га већ полумртвог склонили у село Торњош, близу Суботице, у кућу неког Мађара, где му је Валентин Терек, пошто је ушао на превару, на постели одсјекао главу и са својим барјаком послао је Запољу у Будим. Било је то 26. јула 1527. године.

У цијeloј Угарској одјекивала су згира у црквама у којима су држане службе у знак благодарности Богу. Царева глава била је стављена на бакарну чинију и изложена народу да јој се руга. Затим је, преливена сирћетом, однijeta Zapoљи na trpezu. Izbezumljeni ugarски kralj naјprije je bićešno šibao glavu bichem i говорио јој: „O, ti umišljeni glava, koja mi se plasila slijeđim potiљkom!“ Dok je јeo и piuo, Zapoљa se svaki час обраћao главi. Razabrali su da je прекоријева за невјерство. Poшто je gozba završena, glava je nataknuta na kopje koje je pobodeno pred budimskim gradom i, лицем okrenuta према Бечу, престоници заштитника Јована Ненада, стајала тако за опомену недјељу дана, а затим бачена у Дунав.

Кутак за разоноду

КАЗАЛИ СУ...

СКРОМНОСТ — ЈЕДИНА ВРЛИНА

ВОЛТЕР: Једина врлина којом се човјек не може похвалити јесте — скромност. Ко би се њоме похвалио, више је не би имао

*

БАЈРОН: Жене су анђели, али је вјенчање ћаволско.

*

ПОЛ БУРЖЕ: Човјек би желio да његова жена има довolно духа да примијети његову интелигенцију и да је довolно будalastra да јој се диви.

*

ПРИСТЛИ: Залубљена жена учиниће све за свог мужа, једино неће пристати да га критикује или да настоји да га поправи.

*

ГОЛСВОРТИ: Болje је дати него позајмити, а притом то није ништа скупље.

*

ЛЕО ДЕЛИБ: Жене нас воле због наших мана. Ако их имамо довolно, оне нам оправшћају, чак, и нашу интелигенцију.

*

АЛФОНС ДОДЕ: Жирафа мора да устане у шест сати да би њен доручак био у stomaku у осам.

*

ТРИСТАН БЕРНАР: Лијенштина је човјек који се и не прави да ради.

*

АРИСТИД БРИЈАН: Зима се у Енглеској завршава у јулу да би почела у августу.

*

МОНТЕСКИЈЕ: Прва љубав је: мало лудости и мање радозналости.

*

СЕРВАНТЕС: Јубав је као и старост: не може се скрити.

*

ЖОРЖ САНД: Бити залубљен у себе — то је идика која траје читавог живота.

*

АНТОНИ ИДН: Дижност је оно што увијек очекујемо од других

ЗВАЊЕ СУПРУГУ

— Шта ћете учинити кад по ноћи, на истом колосјеку, јуре два воза, један другом у сусрет? — питају кандидата на државном испиту.

— Дају свјетлосни сигнал — одговара жељезничар.

— А ако свјетло не функционише?

— Онда ћу да звиждам.

— У оној брзини сигурно вас неће чути...

— Онда ћу звати своју супругу.

— Зашто?

— Она одавно жели да види један добар судар.

НЕМА РАЗЛОГА

Замјера свиња коњу:

— Зашто си се толико уобразио?

— Можда имам и зашто — загонетно се сомнјавају коњ.

— Сигурна сам да немаш. Кад једном умрем, можда ћемо, ипак, у исту кобасицу.

ПО ЧЕМУ ЈЕ ПОГОДИО?

— По чему мислиш да је пијан?

— Малоприје је у поштанско сандучче убијао бакину, а послије је поглеђао на јавни сат и рекао: „Одлично! Опет сам скинуо три килограма!“

ФЕТУС КАО ПАЦИЈЕНТ

У хотелу „Маестрал“ одржан је међународни симпозијум на тему „Фетус као пацијент“. Поред стотинак водећих југословенских стручњака, скупу су присуствовали и четрдесет експерата из 32 земље свијета.

Др Влатко Силобрић, имунолог из Загреба, рекао је да су домаћи и страни лекари поднијели више реферата о томе како што раније открити наказности на фетусу у утроби мајке. Навјешћу помоћ у откривању њекарима — гинеколозима по маже апарат ултра-звук који се примјењује с великим успјехом у медицини.

О. П.